

Τίτλος: «Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΩΣ ΑΞΙΟΝΑΣ ΒΙΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ: ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ»

Υποψήφιος Διδάκτωρ Σταύρος Κονιδιτσιώτης

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια Ευγενία Π. Μπιτσάνη

Περίληψη

Η καταγωγή του ελαιόδεντρου χάνεται στα βάθη των αιώνων, καθώς εξελίχθηκε παράλληλα με τους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στα παράλια της Μεσογείου. Στη Σαντορίνη τα πρώτα παλαιο - αρχαιοβοτανικά ευρήματα της ελιάς ανάγονται στα 50.000-60.000 π.Χ., ενώ η έναρξη της συστηματικής καλλιέργειάς της τοποθετείται στο 5.000 π.Χ. Αυτή η μακραίωνη παρουσία της ελιάς έχει συμβάλλει στη δημιουργία μιας ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς είναι χαραγμένη τόσο στην καθημερινότητα των ανθρώπων όσο και στην πνευματική και κοινωνική τους ζωή. Η κληρονομιά αυτή διακρίνεται στην υλική (εργαλεία, τεχνικές, προϊόντα) και την άυλη (τεχνογνωσία, προφορικές παραδόσεις, διατροφικές συνήθειες, κ.ά.). Το ελαιόλαδο αποτελεί βασικό στοιχείο της διατροφής των Ελλήνων και είναι αξιοσημείωτη η αναγνώριση της αξίας του ακόμη και σε περιοχές χωρίς ελαιοκαλλιέργεια. Στην ορθόδοξη παράδοση το λάδι αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο στις τελετές της γέννησης, της βάπτισης, του γάμου, της ταφής, αλλά και σε άλλες θρησκευτικές πρακτικές (πχ. εικονοστάσι, καντήλι).

Το δέντρο της ελιάς συναντάται σε ολόκληρη την Ελλάδα, εκτός από ορισμένα νησιά. Η ηπειρωτική Ελλάδα (Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα, Ήπειρος, Θεσσαλία), η Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου (Λέσβος, Χίος, Θάσος, Σάμος, Νάξος, Δωδεκάνησα) και του Ιονίου αποτελούν κοιτίδα της παγκόσμιας ελαιοκομίας. Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις ελαιόδεντρων ανέρχονται σε 7,56 εκατ. στρέμματα. Από αυτές τις εκτάσεις το 31% βρίσκεται στην Πελοπόννησο και το 24% στην Κρήτη. Οι σημαντικότεροι σε έκταση συγκροτημένοι ελαιώνες συναντώνται στη Μεσσηνία (Καλαμάτα, Δυτική Μάνη), στην Κρήτη (Χανιά), στη Λακωνία (Ανατολική Μάνη) και τη Χίο.

Η παρούσα Διδακτορική Διατριβή έχει διττό σκοπό, συγκεκριμένα στοχεύει στην απόδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του ελαιόλαδου και της ελαιίας ως

στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας και κουλτούρας της Ελληνικής αγροτικής περιφέρειας αφετέρου δε, τη σύνδεση της ανάπτυξης με το όλο οικοσύστημα και τη μέτρηση του μεριδίου του πολιτισμού της ελιάς και του ελαιόλαδου αναφορικά με την κοινωνία και την οικονομία.

Σε αυτό τον ορίζοντα μέσα από την ολιστική προσέγγιση της βιοπολιτισμικής επιστημονικής θεωρίας καθώς και αυτής του πολιτισμικού τοπίου θα διαπιστώσει τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς της ελιάς και του ελαιόλαδου και τη σημασία τους στη βιωσιμότητα των τοπικών κοινωνιών, μετατρέποντάς τις σε οικονομικούς όρους.

Η Διδακτορική Διατριβή προκειμένου να αποδείξει τα ως άνω αναφερόμενα χρησιμοποιεί μικτές μεθόδους τόσο ποιοτικής όσο και ποσοτικής έρευνας. Ειδικότερα χρησιμοποιούνται τεχνικές της ποιοτικής έρευνας, όπως συνεντεύξεις με τοπικούς φορείς και ανθρώπους ειδικούς και εμπειρογνώμονες επί του θέματος, συμμετοχική παρατήρηση, καθώς τα εξελιγμένα μοντέλα ανάλυσης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων και ειδικότερα η μέθοδος ανάλυσης SROI, συμβάλλει στη δυνατότητα αποτύπωσης με οικονομικούς όρους της επίδρασης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στην κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα τους.

Αξιοποιώντας την μεθοδολογία του μοντέλου SROI και τη συλλογή δεδομένων μέσω πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, αναδεικνύεται ο πολιτισμός της ελιάς και του ελαιόλαδου ως βασικό στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς και αναλύεται ο αντίκτυπος της άυλης αυτής πολιτιστικής κληρονομιάς στην τοπική κοινωνία και καταγράφονται με οικονομικούς δείκτες, οι επιπτώσεις της στην οικονομική, πολιτισμική, περιβαλλοντική και κοινωνική δραστηριότητα της περιοχής.

Στη συνέχεια μέσω των πορισμάτων όλων των σταδίων της έρευνας θα επιχειρηθεί η σχεδίαση βιοπολιτισμικού μοντέλου ανάπτυξης για τις τοπικές κοινωνίες και θα διερευνηθεί η δημιουργία οικονομικών ευκαιριών στο πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, που ανταποκρίνεται στους στόχους των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα οικονομικών, πολιτικών, πολιτιστικών, οικολογικών και κοινωνικών στόχων και θα είναι επίσης βιώσιμες επιχειρήσεις ή δραστηριότητες που παράγουν έσοδα, στηρίζουν την κοινωνική ευημερία και τη βιώσιμη ανάπτυξή της.

"THE CULTURAL HERITAGE OF THE OLIVE AND OLIVE OIL AS A PILLAR OF BIOCULTURAL DEVELOPMENT OF THE OLIVE PRODUCTION LOCAL COMMUNITIES":

Candidate Stavros Koniditsiotis

Supervisor Professor Eugenia P. Bitsani

Summary

The origin of the olive tree is lost in the depths of the centuries, as it evolved in parallel with the cultures that developed on the shores of the Mediterranean. In Santorini the first ancient - archaeobotanical findings of the olive date back to 50,000-60,000 BC, while the beginning of its systematic cultivation is placed at 5,000 BC. This long-standing presence of the olive tree has contributed to the creation of a special cultural heritage, as it is engraved both in the daily life of people and in their spiritual and social life. This heritage is distinguished in material (tools, techniques, products) and intangible (know-how, oral traditions, eating habits, etc.). Olive oil is a key element of the Greek diet and it is remarkable to recognize its value even in areas without olive cultivation. The recognition of its value is remarkable even in areas without olive cultivation. In the Orthodox tradition, oil is an integral part of the ceremonies of birth, baptism, marriage, burial, but also in other religious practices (iconostasis, candelabra).

The olive tree is found throughout Greece, except for some islands. Mainland Greece (Peloponnese, Central Greece, Epirus, Thessaly), Crete and the Aegean islands (Lesvos, Chios, Thassos, Samos, Naxos, Dodecanese) and the Ionian Sea are the cradle of global olive growing. The arable land of olive trees amounts to 7.56 million acres. Of these areas, 31% are located in the Peloponnese and 24% in Crete. The most important olive groves are found in Messinia (Kalamata, West Mani), Crete (Chania), Laconia (East Mani) and Chios.

This Doctoral Thesis has a dual purpose, specifically aimed at proving the cultural heritage of olive oil and olive oil as an element of cultural identity and culture of the Greek rural region and in addition the connection of development with the whole ecosystem and measuring its share of culture olive and olive oil in relation to society and the economy.

In this horizon, through the holistic approach of biocultural scientific theory as well as that of the cultural landscape, it will ascertain the social and economic effects

of the cultural heritage of olives and olive oil and their importance in the sustainability of local communities, turning them into economic ones.

The Doctoral Thesis in order to prove the above mentioned uses mixed methods of both qualitative and quantitative research. In particular, qualitative research techniques are used, such as interviews with local bodies and people, qualified and experts on the subject, participatory observation, as well as advanced models of socio-economic impact analysis and in particular the SROI analysis method, contributes to capture the impact in economic terms of the cultural heritage in the socio-economic development of local communities and their long-term sustainability.

Utilizing the methodology of the SROI model and the collection of data collection through secondary sources and the interviews with the local bodies, the impact of the intangible cultural heritage in the local society is analyzed and recorded with economic indicators, its effects on its economic, cultural, environmental and social activity.

The findings of all stages of the research will then attempt to design a biocultural development model for local communities and explore the creation of financial opportunities in the context of social entrepreneurship, which meets the goals of local communities. This may include a wide economic, political, cultural, to range ecological and social goals and will also be sustainable businesses or income-generating activities that support social prosperity and sustainable development.